

ספר ואלו אצל

כ"ה

'עלה אליי הביתה, אבל אל תכנה את המונה'

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו' ב')

וידבר - לשון קשה היא, וכן הכתוב אומר "דיבר אדוני הארץ אתנו קשות", ואילו ויאמר לשון רכה היא, דכתיב "כה תאמר לבית יעקב", ופרש"י לנשים בלשון רכה. גם כן קשה, הכיזב באו שתי הלשונות יחד בפסוק זה, "וידבר אלקים אל משה, ויאמר אליו אני ה'?"

וּמְתַשֵּׁבָהּ, בפסוק זה הוכיח הקב"ה את משה ודיבר אתו משפט, על שהיקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה, בלשון בשיי, ולמדנו התורה דרך ארץ, שגם כאשר אומרים דברי תוכחה, יש לאומרים בלשון רכה.

זו המשימה המוטלת עלינו בדור זה. כי גם אלה שעדיין רחוקים מחיי תורה ומצוות, מעוניינים לדעת; האוזניים כרויות לשמוע מה אומרים החרדים לדבר השם, אבל - צריך לומר את הדברים בלשון רכה. ואל יהי דבר זה קל בעינינו. אומנות מיוחדת במינה היא זו, וחובה עלינו ללמודה. דווקא בימים הקשים החולפים עלינו.

מצאנו עיקרון זה גם בפסוק (בראשית, פרק ל"א פסוק ל"ו) "ויחר ליעקב וירב בלבן". ולמרות שהפסוק מעיד שיעקב עשה 'מריבה' עם לבן, מה כתוב אחר כך? - "ויאמר ללבן", ומדגיש החפץ חיים שהגם שחרה ליעקב - לא דיבר אליו קשות, אלא ויאמר ללבן, בלשון רכה, כי חשש שמא יבוא לכלל כעס. וזה לימוד גדול עבורנו ודוגמא מופתית לאומנות-הדיבור עם בני דורנו.

האיש בעל המעמד הבכיר ביקש ממני להכניס ילד לחיידר

אנו חיים בתקופה מאוד קשה, ונידמה שאין צורך להאריך כבר בתיאורים על גודש-היסורים הפוקדים את העם היהודי. ומאידך, דווקא בשל כך ניכרת התעוררות

של ממש בקרב שכבות רבות של הציבור. יותר ויותר אנשים מבחינים ורואים בכיורן שהתקווה היחידה של היהודי היא רק בחיקו של אביו שבשמים.

כראייה לכך, אספר שבאחד הימים הודיעו לי שאדם המוכר כאישיות ציבורית בכירה מעוניין להיפגש איתי. כשניכנס לחדרי, הייתי מופתע מאוד לשמוע את הבקשה שבפיו; כמעט לא האמנתי למשמע אוזניי כאשר האיש ביקש ממני להשתדל בענייניו של ילד אחד, על מנת שיקבלו אותו בתלמוד תורה בבני ברק...

הייתי בטוח שמשיח-צדקנו הגיע יחד עם אותו איש, והוא כבר עומד בפתח... אחרת, איך אפשר להבין דבר כזה?! האורח, הנחשב כאמור לאחד האישים הבכירים ביותר, התכוון לאחד מילדי משפחתי, ודבר זה צריך ללמדנו על ההתעוררות המורגשת כיום בציבור נוכח הצרות המרובות רח"ל הפוקדות את ארץ ישראל.

'ממראה פניך, אמרתי לו, ניכר שהינך נצר למשפחה מיוחסת בעם היהודי. האמנם? והוא לא הכחיש. 'אני ממשפחתו של הגאון הנודע בעל ה'תוספות יום טוב', השיב. ואז אמרתי לו, בבדיחות-הדעת, עכשיו אושיב אותך ב...מעצר בית', ולא תצא מכאן עד שאלמד איתך בצוותא דברים מופלאים שאמר סבך, ולמדנו בצוותא כמה משניות עם פירוש התוספות יום טוב.

לא הרגשתי נוח לשבת לידו

הלשון הרכה צריכה ללוות אותנו, ביחסינו עם אחינו התועים, בעיקר כאשר אנו באים לשכנע אותם לקיים מצוות ולהנהיג מאור התורה. מענה רך ישכנע את האדם שמנגד, להתחבר אל בעלי המידות הטובות, כאשר הוא רואה שמידות אלה מלוות אותם בכל מהלך חייהם.

ניתקלתי במעשה מופלא, המחייב אותנו להתבונן בחשיבותו של כל מעשה שאנו עושים, ועד כמה צריכים להשקיע בכל דיבור עם אנשים זרים. המקרה היה עם נהג מונית, אבל ברור שזה יכול להתרחש גם בסיטואציות אחרות, ואשרי מי שידע לנהל את דרכו ומעשיו כך שישפיעו על אחרים ויקרבו אותם אל הקב"ה.

כאשר עליתי לאותה מונית, והתיישבתי ליד הנהג, הבחנתי שמראהו אינו תואם את המראה היהודי מדורי דורות, אם להתבטא במינוח עדין. האיש היה עטור ב...צמח ובעגילים, עד כדי כך שלא הרגשתי נוח לשבת לידו. הנהג שראה את סלידתי, עשה בידו סימן כרומז לי שלא אמהר לשופטו לרעה, ושלא אסתכל עליו כמות-שהוא.

200

3) כתיבת

1 | י"ל שזה תשובה למה שנאמר בפרשה למעלה
 למה הרעמה לעם הזה, דברכות דף ה'
 א' תניא רשב"י אומר שלש מחנות טובות נתן
 הקב"ה לישראל וכו' לא נתן אלא ע"י יסורין
 אלו הן תורה וא"י והעולם הזה וכו' ארץ
 ישראל דכתיב כי כאשר י"סר איש את בנו ה'
 א' מ"סרך וכתיב בתורה כי ה' א' מביאך אל
 ארץ טובה, הרי דלכות בא"י היו זריכים
 להתיימר ביסורין. והנה בחידושי מ"ן ר"ז
 הלוי צ"ל לך ציאר מה שנאמר לאברהם ידע
 מדע כי גר יהי זרעך בארץ לא להם וגו' שזה
 לא היה נבואה בעלמא שזרעו יהי גרים בארץ
 לא להם וגו' רק זה ה"י מתנאי הצרית שע"מ
 כן נצרתה הצרית שמתחלה יהי זרעו גרים
 בארץ לא להם ועצדום וענו אוחס וגו' ורק
 דור רביעי ישבו הנה והוה שהקדים לו הקב"ה
 זאת מקודם שכת עמו הצרית ואמר לו ידע
 מדע וגו' כי צריך אמת לדעת זאת ולקבל תנאי
 הצרית, הרי דמתנאי הצרית של ירושת הארץ

2 | שגר יהי זרעך בארץ לא להם ועצדום וענו
 אוחס שזריכים הם להתיימר ביסורין ועינו,
 ויסוד הדבר י"ל מפני שא"י אינה נקנית אלא
 ביסורין, והוה מה שהשיב הקב"ה למשה שלכך
 הרע לעם מפני שא"י אינו נקנה אלא ביסורין,
 וגם הקימותי את צריתי אהם לתת להם את
 ארץ כנען ומתנאי הצרית שיחייסרו ביסורין,
 חבו מאי דכתיב אה"כ וגם אני שמעתי את
 נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אותם
 ואזכור את צריתי שע"י נתקיים תנאי הצרית
 של ועצדום וענו אוחס.

3 | והנה צ"פ שמות (ו, א) ויאמר ה' אל משה
 עתה תראה וגו', ופירש"י העשוי
 לפרעה תראה ולא העשוי למלכי מצרים אומות
 כשאביאם לארץ, ולפ"מ ש"ג המדה כנגד מדה
 היתה שהגן יסורין היו מתנאי הצרית כדי
 שיזכו לא"י ופיון שההרבת וקבלת על היסורין
 שמוכין בני ישראל את ארץ ישראל לכך לא
 חזכה להכנס לא"י.

הוא פתח את כפתורי חולצתו ולתדהמתי גיליתי שהוא לבוש בטלית-קטן מהודר.
 אומר את האמת: ההפתעה היתה גדולה מאוד. לדבר כזה פשוט לא ציפיתי.
 ואז פתח הנהג בסיפורו ואמר לי כדברים האלה:
 אני בתהליך של חזרה בתשובה, אלא שבינתיים קשה לי להיפרד מהשערות
 והעגילים, וגם זה יירד בעז"ה, אבל כפי שהינך רואה - את הטלית-קטן החלטתי כבר
 ללבוש. להלן סיפר לי הנהג מה הביא אותו להתקרב ליהדות, והדברים ממש מופלאים.
הנהג עולה לביתו של האדמו"ר

נסע איתי לפני כמה זמן, סיפר הנהג, יהודי מכובד שלפי צורתו ולבושו עשה רושם
 שמדובר באדמו"ר חשוב, וביקש להגיע מחולון לבני ברק. כאשר הגעתי לביתו, פונה
 אליי הרבי ואומר לי: 'אני רואה עליך שאתה צמא ורעב, ומן הסתם עוד לא אכלת
 היום. עלה אליי הביתה, ותשב עימי מעט ליד השלחן, אבל אני מבקש ממך, אל תסגור
 את המונה של המונית, אלא תשאיר אותו פועל...'

יציתי לכבות את המונה, אבל לא יכולתי להתנגד לו, סיפר הנהג, כי הוא עמד על
 כד במפגיע, וציווה עליי לא לנגוע במונה.

חנהג עולה עם האדמו"ר לביתו, שאכן האכילהו והשקהו, ולאחר מכן אמר לו
 לחושבני שאם תפילין לא הנות היום, אז בוא ותקיים את המצווה, אבל הכל על חשבוני
 - כי המונה שלך במונית הרי עדיין עובד, ולבסוף אשלם לך את הכל...'

לא יכולתי שלא להתרשם מאישיותו של הרב החשוב ההוא, סיפר לי הנהג שלקחני
 מחולון. יכבר ראיתי אנשים שמעוררים אנשים אחרים לעשות מצוות, אבל מה
 שהרשים אותי יותר מכל היתה העובדה שהרב ההוא ניחון במידות נאצלות שהתבטאו
 רבין היתר בכך שלא רצה לגזול את שכרי, ואמר לי לא לכבות את המונה. בהנהג זו
 שבתה את ליבי, עד שאמרתי שאם יש יהודים כאלה בעולם, כדאי לי להצטרף אליהם
 ואל חבורתם ולשוב בתשובה שלימה...'

הנהג סיפר שכאשר ירד איתו הרבי למונית, כדי לשלם לו על המחיר שיופיע על צג
 המונה, הוא עוד הוסיף לו כסף מעבר למה שהיה בתצוגת המונה, וטען שהמחיר הזה
 אינו כולל המתנה... 'זאתה הרי עליית לביתי, וגרמתי לך להמתנה...'

נעצור לרגע ממרוצתנו, ונחשב חשבונו של עולם; בכמה כסף מדובר? לכל היותר 15
 עד 20 שקלים, ובמחיר זה אפשר לרכוש את ליבו של יהודי, ולקרבו לאביו שבשמים,
 עד שהוא מחליט לחזור בתשובה שלימה!!!

יימשכו לבית המדרש

3/ העניין הוא, שכאשר יהודים תועים מבחינים בניקיון המידות של יראי-השם, הם
 נמשכים על יד זה לבית המדרש ושואפים לקירבת השם. ומה הוא המעשה הנ"ל אם
 לא ניקיון מושלם במידות, ובהתחשבות מוחלטת בצרכיו של האדם העומד מולי!

את אומנות היכיד מוכיחי' אפשר ללמוד גם מפירוש נאה ששמעתי על הפסוק
 במשלי (פרק ט' פסוק ח') 'אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך'. אל תוכיח
 את הזולת בצורה כזו שתאמר לו 'אתה לץ', אלא אדרבה; אמור לו 'אתה חכם', וככה
 - לא מתאים לך לעשות עבירות... בצורה זו יש הרבה יותר סיכויים שדבריק יתקבלו
 על ליבו.

2

ויאמר לאברהם ידע חדע וגו'.

1 | נראה בציבור זכה, כי לא היתה זאת רק
בצבא בעלמא שזרעו יכיו גרים
בארץ לא להם וגו', רק זה הי מתנאי הצרות,
שע"מ כן נכרתה הצרות שמתחלה יכיו זרעו
גרים בארץ לא להם ועבדום וענו אתם וגו'
ורק דור רציעו ישוצו בה, וחכו שהקדים 6
לו הקצ"ה זאת מקודם שכרת עמו הצרות
ואמר לו ידע חדע וגו', כי הצרות היא משני
הקדים ולריכס לדעת ולקבל את כל תנאי
הצרות, וחכו בציבור של ידע חדע וגו' כי 11
לריך אתה לדעת זאת ולקבל שע"מ כן אתה
נכנס הצרות. וכ"ה לכדיא צפירש"י וישלח

(4)

ע"כ
78
77

(5) סוף חכמה

1 | יד אלה ראשי בית אבותם.
הנה העמיד הש"ת משה ואהרון לנביאים
ומנתיגים לבל יפל ספק בלבב בני ישראל
ופקפוק בשליחותם. לכן בחר בהם שהם זקנים,
והזקן בל יעשה תחבולות רמיה לרמות אחרים
ובפרט להוציא עם שלם בלתי מסודר, ולהניחם
כצאן, אחרי כי זקן האיש ופחד המות נגדו, 6
וחום רוחו כבר אבדה. כן בחר הש"ת כי
יהיו מבקרים אחרי פעולות משה ומהרהרים
אחריו בכל נטיה לרעה, כדי שלא יהיה שום
פקפוק בנבואתו לדורות הבאים אחריו. והיו
ארבעים שנה פנויים משדה וכרם, ולבבם 11
טרוד רק במושכלות, והיו מביטים אחריו
בכל פרט ופרט, וכן עם קשה עורף — דבר
הנתקק בדבר קשה הוא חרות לעד לא
ימחק. לכן סיפר כי בני ראובן פלוא, ובני

הוא אהרן ומשה אשר אמר ד' להם הוציאו את בני מארץ מצרים על צבאותם (ו:כו)

(6)

שם ה"ט
ע"כ

1 | ברש"י, יש מקומות שמקדים אהרן למשה, ויש מקומות שמקדים משה
לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד עכ"ל. והדבר מאד תמוה, דאיך אפשר
לומר ששקולין ממש הם, והלא העיד הכתוב לא קם בישראל עוד כמשה
נביא וכו', וכן הלא ראינו דלא נתייחד הקב"ה עם אהרן לעצמו אלא פעם
אחת בפרשת שתויי יין, משא"כ עם משה נתייחד כמה וכמה פעמים, א"כ
נתגדל משה עליו דא"כ לאיזה צורך נכתב בנצחיות התורה. והנראה בוה, 6
דמה שאמרו שקולין הם היינו מצד פעולתם ועבודתם יחד דא"א לעולם
בלעדם, דזה מצד כתר כהונה וזה מצד כתר תורה ומלכות, וע"ז רמזו בגמ'
ומדרש דשדים נכונו קאי על משה ואהרן דהם שתים שהן אחד ומעכבים זה
את זה, וזהו כעין מה שנאמר בבריאה בשני מאורות הגדולים דנעשו למאור
הגדול ומאור הקטן, משום טענת הלבנה א"א לשתי מלכים להשתמש בכתר 11
אחד, אבל מצד בריאת הקב"ה הי שייך שני מאורות גדולים אם הדגש הוא
על הפעולה של אור ועל עבודה, אבל אם התשבון הוא על הכתרים או
באמת א"א להשתמש בכתר אחד, וזהו דמשה ואהרן מצד הכנתם לפעול
בצינוני השם היו באמת שקולין, ולכן דקדק רש"י בלשונו, שקולין כאחד,
ולא ששנים שקולין הם, וק"ל. 6

(3)

"קח את מטף והשלך לפני פרעה יהי לתנין".

הקדושה והטומאה יש לפעמים שאין ביניהם אלא כחוט השערה. לא זו בלבד שהחולין שבעולם נקרא בספרים בשם "להט הקרב המתהפכת", מפני שאפשר להפוך את החולין לקדושה ואפשר לשנותו לטומאה, והדבר תלוי כיצד האדם משתמש בעולם החילוני הזה, אלא אף זו שהקדושה עצמה יש והיא הופכת לטומאה. מה לנו גדול מקדושת השבת, גולת הכותרת של חיי ישראל, והנה "עכו"ם ששבת חייב מיתה"², וכבר פירשו, לפי שהעכו"ם כשיושב בטל אין לו אלא הוללות ושיכרות וקטנות ומחריב את העולם. קדשי הקדשים של הקרבנות אין קדושתם אלא במקומם, וכשהם יוצאים חוץ לעזרה, לא זו בלבד שאבדה קדושתם אלא אף זו שהם "נפסלים ביוצא"³, נעשים פסולים.

6
7
ד' א' כ' כ'
ח' א' ר' א' י' מ'

הקדושה היותר גדולה ויותר נשגבה שנתלכשה בדברים מוחשיים שבעולם הזה, היתה הקדושה שבמטה משה. מטה זה נקרא בכתוב "מטה האלקים" ושם המפורש היה חקוק בו, נברא בערב שבת בין השמשות ובו עשה משה את האותות, בו קרע את הים, בו נצח את עמלק, ואף הוא עתיד להיגלות למלך המשיח, ועליו נאמר "משה עוף ישלח ד' מציון"⁴. ועם כל חוקי הקדושה שבו, בשנמסר לידי פרעה — מתהפך לנחש: "קח את מטף והשלך לפני פרעה יהי לתנין! הנחש הוא סמל הטומאה, הוא הנחש שהביא מיתה לעולם, והוא נושך ומטיל ארס בגוף כל חי.

11
19

אף המופת השני של הפיכת מימי מצרים לדם, זה משמעותו. המגם הם סמל הטהרה. "מעין מבית ד' יצא"⁵. ואף החזון והיעוד לעתיד הוא "ותיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים"⁶. ומי המעינות מטהרים מהטומאות היותר חמורות. אבל מימי מצרים, אף מי היאורות והקמעינות — מלאים דם.

21

אבל עד כמה שלא ישתוללו כחות הטומאה בעולם, עד כמה שלא יהפכו את העולם לנחשים שרפים ועקרבים, ועד כמה שלא ימלאו את מימי העולם לדם — בסופו של דבר תנצח הקדושה, והרשעה כולה כעשן תכלה, ורוח הטומאה יעבור מן הארץ. הוא שנרמז במטה משה שנהפך לנחש לפני פרעה: "ויבלע מטה אהרן את מטתם"⁷. חזר ונעשה מטה ובלע את כולם (רש"י).

26

ד ט

8

"ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים. ויעשו כן משה ואהרן כאשר צוה ה' וירם במטה וידך את המים אשר ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם. והדגה אשר ביאר מתה ויבאש היאר ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ מצרים" (שמות ז, יט—כא).

1
6

י' ע' י' ו'
כ' ט' כ' כ'

האם כדי שלא יוכלו המצרים לשתות מן היאור יש צורך להפוך את המים לדם, הרי מספיק לעשות את המים למרים וכבר לא יוכלו לשתות אותם. ראינו דבר זה במקום אחר: "ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים. ויבאו מרתח ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם" (שם טו, כב—כג).

11

יש לומר שהמכה הראשונה שהביא הקב"ה על המצרים במצרים עמדה בסימן דם, כדי לשבר אונם של הבריות שמכה זו הוא עונש. מדה כנגד מדה. הם, המצרים, הפלו בין דם לדם, בין דמם הם לדמם של בני ישראל. הם הפלו דמם של בני ישראל לרעה. מי שמעביד אחרים בפרך, אין זה עוד סימן של הפליה בין דם לדם. הוא עושה זאת בשל התועלת שבדבר. אבל מי שמצוה ואומר: "בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו" (שם א, טו), או מי שמצוה ואומר: "כל הבן הילוד היארה תשליכהו" (שם א, כב), הרי הוא עושה זאת מתוך זלזול בדמם של אלה, כי אין בצו זה משום תועלת בשבילו, אלא אדרבה, יש בזה משום הפסד בשבילו. המצרים שזלזלו בדמם של ישראל והפלו אותם לרעה, בא הדם והפלה אותם לרעה. מימיהם של המצרים לקו ואילו מימיהם של בני ישראל לא

16
21

4

14

שם ט. כו) ; "ויט משה את ידו על השמים והי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים. לא ראו איש את אחיו ולא קמו מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבתם" (שם י, כב-כג) - כל ההפליות האלה לטובת בני ישראל באו כמדה נגד מדה. לא מקרה זה, אלא עונש. עונש לאלה המפלים בין דם לדם.

"והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת. והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם. ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתיהו הציל" (שם יב, כה-כו).

אם יש צורך לעשות זכר למכת בכורות שלא לקו בה בני ישראל אלא המצרים בלבד, למה לא לעשות זכר גם ליתר המכות שגם בהן לקו רק המצרים ולא בני ישראל? האם רק במכת בכורות היתה הפליה בין מצרים לישראל, והרי בכל המכות היתה הפליה זו?

אלא הפליה זו במכת בכורות שהיתה על ידי דם, לא ללמד על עצמה יצאה אלא ללמד על כל המכות כולן יצאה. כולן היו עונש של מדה כנגד מדה. כולן ניצולו בני ישראל ברצונה של ההשגחה העליונה. כל ההפליות כולן היו מכוונות ולא מקריות. הדם במכה הראשונה והדם במכה האחרונה מעיד על זה. הדם הוא הפירוש לעשר המכות במצרים ויש לעשות לו זכר, זכר זה הוא על ידי קרבן פסח.

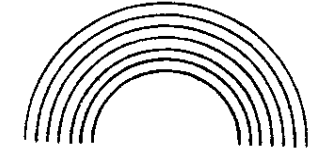
לקו. כיצד המצרי וישראל בבית אחד והגיגית מלאה מים ומצרי הלך למלאות הקיתון מתוכה מוציאה מליאה דם, וישראל שותה מים מתוך הגיגית" (שמו"ר פ"ט ס"ט).

"והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים" (שמות יב, יג). האם דרכו של אדם לרשום תו היכר בדם, והרי דרכו של אדם לרשום תו היכר בדיו ולא בדם. כמו שנאמר: "ויקרא אל האיש הלבש חבדים אשר קסת הספר במתניו, ויאמר ה' אליו עבור בתוך העיר בתוך ירושלים והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על פל התועבות הנעשות בתוכה" (יחזקאל ט, ג-ד). בקסת סופר אין דם אלא דיו. למה לא לעשות תו היכר גם על בתי בני ישראל במצרים בקסת סופר? למה דוקא בדם?

אלא גם דם זה על בתי בני ישראל במצרים בא לשבר אונם של כולם שמכה זו באה כעונש, מדה כנגד מדה למצרים שהפלו בין דם לדם. מי שמפלה דמם של אחרים לרעה, בא הדם ומפלה אותו לרעה. ההפליה בין מצרים לישראל במכה הראשונה ובמכה האחרונה באה על ידי דם, לומר שכל המכות כולן מן הראשונה ועד האחרונה עונש הן מדה כנגד מדה. כל ההפליות שהיו בין מצרים לישראל בכל המכות, כמו שמעיד הכתוב: "והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמד עמדי עליה לבלתי היות שם ערב" (שמות ת, יח); "והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר" (שם ט, ד); "רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד"

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו (ג) ועמד בכולם (ד) להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו (ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים, ועשרה על הים. עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצרים (ו) במצרים, ועשרה על הים. עשרה (ז) נסיונות נסו אבותינו את המקום (ח) במדבר שני וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי (במדבר יד כב).

חמר מים רבים (י) והחמישי שנבקע זרעם הרבה כמנין השבטים קשת עגול רתוך קשת עגול (י) כזה והוא אמרו לגוור ים סוף לגזרים (י).

והששי שקפא המים ונתקשה כאבנים ועל זה נאמר שברת ראשי תנינים על המים (י) כלומר שנתקשה המים עד כדי שישתברו עליו הראשים. והשביעי שלא קפא כקרח כלומר חתיכה אחת, אלא מפורד ומחולק כאלו הם אבנים צבורים זו על זו הוא אמרו אתה פוררת בעזן ים (י). והשמיני שקפא כזכוכית או כספיר (י) כלומר שקוף עד שראו אלו את אלו בומן מסעם בו והוא אמרו חשרת מים עבי שחקים (י) כלומר שהתגבשות אותם המים היה כעצם השמים שהוא שקוף. והתשיעי שהיו גזלים ממנו מים מתוקים לשתיה. והעשירי שהיו קופאים בשעת גזילתם אחר שהיו לוקחים מהם מים לשתות כדי שלא ירדו לקרקע והוא אמרו נצבו כמו נד גזלים קפאו (י) כלומר שהדבר אשר היה נוזל היה קפא בלב ים.

וכא עוד בקבלה (י) שירדו על המצרים מכות על הים יותר ממכות מצרים, אלא שכולם היו באותם עשרת המינים שירדו במצרים ונתחלקו לכמה מינים על הים, והרמו לזה אמרו אלה הם האלהים המכים את מצרים בכל מכה במדבר (י) כלומר במדבר ים סוף.

אבל העשרה נסים שנעשו לאבותינו במצרים הם הצלתם מעשר המכות ושכל מכה ומכה היתה מיוחדת במצרים בלבד בלעדי ישראל, ואלה נסים בלי ספק, ומפורש בתורה בכל מכה מהם שהיתה במצרים בלבד, חוץ מן הכנים שלא פירש בהן דבר זה, אבל הדבר ידוע שלא ענש את ישראל, אלא היו מצוים אצלם ולא הויקום, וכך פירשו חכמים (י) אבל השאר הרי מפורש בהן. אמר בדם ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור (י) משמע שהנוק היה בהם בלבד. ואמר בצפרדע ובאז וביתן ובחדר משכבך ועל מטתך ובך ובעמך ובכל עבדיך (י) ואמר בערוב והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן (י) ואמר בדבר וממקנה בני ישראל לא מת אחד (י) ואמר בשחין כי היה השחין בהרטמים ובכל מצרים (י) ואמר בברד רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד (י) ואמר בארבה ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים (י) ואמר בחשך ולכל בני ישראל היה אור במושבתם (י).

אבל העשרה שהיו על הים כולם קבלה (י) הראשון שנבקע לפי פשט הכתוב ויבקעו המים (י) והנס השני שאחר הבקעו נתקמר עד שנעשה כעין תקרה קמורה (י) ונעשת הדרך כאלו היא הוי' בתוך המים והמים מימין ומשמאל ומלמעלה הוא מאמר חבוק גקבת במטיו ראש פרזיו (י) והשלישי שקרקעו נתקשתה וקפאה להם כמו שאמר הלכו ביבשה (י) ולא נשאר קרקע הנחלים שהם רפש וטיט. והרביעי שדרך המצריים בו היתה בטיט דבק והוא אמרו

5

צא * ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן : * אמר ליהוה מחסי
 ומצודתי אלהי אבטח-בו : * כי הוא יצילה מפח יקוש מדבר
 הוות : * באברתו | יסד לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסתרה
 אמרו : * לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם : * מדבר
 באפל יהלך מקטב ישוב צהרים : * יפל מצודה | ארץ ורובה
 מימינה אליה לא יגש : * רק בעיניך תביט ושלמת רשעים
 תראה : * כי אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונה : * לא תאנה
 אליה רעה ונגע לא יקרב באהלה : * כי בלאביו יצוה לך
 לשמך בכל דרכיה : * על כפים ישאונוך פן תגוף באבן רגלך :

(12)
 תבליט

6

(ה) לא תירא מפחד לילה,
 ד"ל ע"י שנילך מפח יקוש של בני אדם לא תירא
 מהם בין משודדי לילה בלילה, ובין ביום, שגם
 אם יעוף הדחן מן הלוחם כנגדך, יהיה לך כנה
 להילך מחץ יעוף יומם : (ו) מדבר, ונגד
 פ"ט מדבר הוסיף, מפחד שג"כ לא תירא בין מדבר

(13)
 אלקים
 מ

וההלך באפל, ובין מן הקטב מירי אשר ישוד בצהרים : (ו) ישוב, ויגש שיפוד ארץ מצוד
 השמלים, ורובה מימינה ע"י החן או הדבר, כ"ז אליה לא יגש ולא יגע בך רע : (ח) רק,
 בה שותבית בעיניך ותראה את העופלים סביב לך ומעיין בזה, ואלו תראה כי הוא שלומת רשעים,
 מה' משלם להם את עמם בהשגחה, וע"כ לא יגע רע בצדיקים המושגחים למוכה : (ט) כי אתה,
 מבאר מדוע אליה לא יגש, מפני שאמתה שמת מעונך את ה' עליון אשר הוא מחסי, כאלו איך
 עזב בין המסחונים ואין מנובך בעניה' רק בשלם העליון אל ה' שהוא מחסי, (כ"ל מחסה של
 המלאכים בני עליון שבהם לא יגעו רעת העולם השפל), וע"כ לא יגעו בך רעת העולם הזה כמו שלא
 יגעו בני מרום המלאכים המוסים בה' : (י) לא תאונה אליה רעה, מוסיף לאמר שאם ילדה אש
 נשפעת בך איזה רעה, הרעה עצמה לא תרצה להיות מאונה אליך, וכן ברעות סכעיות נגע לא יקרב
 (אליה) באהלה, הגם שהגנע היתה באהלה לא תקרב אליה, כאלו הרעה והנגע עמם לא ירעו לפגוע
 בך ולהרע לך : (יא-יב) כי, יאמר הגם שמלאכיו אשר יצוה ה' לך ויזהירם לשמך בכל דרכיך
 הם על כפים ישאונוך ולא ייטו אותך לעבור על הארץ כרגלך, כי ייראו פן תגוף באבן רגלך
 אף נגיפה קלה, והם מוזהרים על שמירתך ולכן ישאו אותך על כפים כל חקך אל דבר מזה כלל :

6

(6)